

Riktlinjer för inköp och upphandling

Antagen av Knivsta kommunstyrelse 2022-02-28

Dokumenttyp:	Styrdokument
Diarienummer:	KS-2022/64
Beslutande instans:	Kommunstyrelsen
Beslutsdatum:	2022-02-28
Giltighetstid:	Tills vidare
Aktualitetsprövning:	2026

Inledning

Denna riktlinje beskriver hur Knivsta kommuns nämnder ska genomföra upphandlingar i enlighet med kommunens policy och därigenom verka för långsiktiga och strukturella förändringar i ekonomisk, social och ekologisk hållbar riktning samt tillhandahållande av välfungerande avtal för varor, tjänster, byggtreprenader och koncessioner. Samtliga medarbetare i kommunen ska ansvara för, inom sina verksamheter, att policy och riktlinjer efterlevs.

Riktlinjerna, liksom policyn, gäller även för de kommunala bolagen.

För direktupphandling samt upphandling av livsmedel finns separata riktlinjer som komplement till dessa riktlinjer.

Definition av inköp och upphandling

Alla varor och tjänster som anskaffas mot ekonomisk ersättning är s.k. inköp. Inköp kan göras genom offentlig upphandling men även t ex genom avrop på ett ramavtal.

Mål med upphandlingsverksamheten

Upphandling är ett strategiskt verktyg som ska bidra till att kommunens mål uppfylls och att kommunens ekonomiska resurser nyttjas effektivt. Det är en förutsättning att den styrning som finns i kommunen präglar upphandlingarnas utformning och innehåll. Upphandling ska göras med hänsyn till totalkostnad och upphandlingar ska genomföras på ett affärsmässigt sätt, med hänsyn till både kvalitet och kostnad. Knivsta kommun ska uppfattas som en bra affärspartner och upphandlingsarbetet ska värna om en sund konkurrens. Alla inköp i Knivsta ska följa gällande lagstiftning och samverka med andra av fullmäktige antagna styrdokument.

Lagar och regler som styr kommunens inköp och upphandling

Kommunens upphandling regleras i första hand av lagen om offentlig upphandling (LOU). LOU gäller, från första kronan, för köp av varor, tjänster och byggtreprenader. Ett fåtal varor och tjänster är undantagna från kravet på offentlig upphandling. Det gäller bl. a förvärv av fastigheter, bostads-/hyresrätter och tomträtter, anställningar och banklån.

Inköp och upphandling ska även genomföras i enlighet med kommunens styrdokument. De viktigaste styrdokumenten inom området är:

- Inköps- och upphandlingspolicy
- Riktlinjer för inköp och upphandling
- Riktlinjer för direktupphandling
- Riktlinjer för upphandling av livsmedel

Beroende på vad som upphandlas kan även andra styrdokument vara aktuella.

Grundläggande principer för offentlig upphandling

De fem EU-rättsliga principerna gäller för alla upphandlingsförfaranden. Nästan alla bestämmelser i LOU har sitt ursprung i någon av de grundläggande principerna.

- **Likabehandling**
Alla leverantörer ska behandlas lika och ges samma förutsättningar, t ex få samma information samtidigt.
- **Icke-diskriminering**
Leverantörer ska inte diskrimineras på ett otillbörligt sätt, t ex på grund av nationalitet. Det är dock inte förbjudet att ställa krav som kan ha en diskriminerande effekt, t ex på inställelse- och leveranstider, om kraven är sakligt motiverade och proportionerliga.
- **Proportionalitet**
De krav som ställs ska vara både nödvändiga och lämpliga för att uppnå syftet med upphandlingen samt ha ett naturligt samband med, och stå i rimlig proportion till, det som upphandlas.
- **Transparens**
Upphandlingsdokumentet ska vara tydligt och innehålla samtliga krav och förutsättningar som gäller i upphandlingen. Leverantörerna ska av upphandlingsdokumentet kunna förstå hur anbud kommer att prövas och utvärderas.
- **Ömsesidigt erkännande**
Intyg och certifikat som utfärdats av behöriga myndigheter i EU-/EES-länder måste accepteras.

Ansvar för inköp och upphandling

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att kommunens mål uppfylls och att kommunkoncernens ekonomiska resurser nyttjas effektivt.

Kommunstyrelsen samordnar styrningen för all upphandling inom kommunen och ansvarar för revidering av riktlinjerna. Varje nämnd och bolag ansvarar för sitt inköpsbehov samt att beslut om att upphandla fattas på behörig nivå enligt gällande delegationsordning.

Kommunens upphandlingsenhet har till uppdrag att:

- ansvara för upphandling av kommungemensamma ramavtal, samt samordning av kommunens upphandlingsbehov,
- genomföra upphandling av specifika upphandlingsobjekt på uppdrag av ansvarig nämnd,
- vara ett stöd till verksamheten vid upphandlings- och inköpsfrågor,
- bidra till att öka kunskapen om den goda affären,
- arbeta såväl strategiskt som taktiskt för att stärka Knivsta kommuns kontroll över upphandlingsprocessen.

Kommunens upphandlingsenhet utgör ett stöd till verksamheten vid direktupphandlingar, avrop från ramavtal samt avrop från DIS samt, men dessa genomförs av respektive ansvarig nämnd.

Genomförandet av upphandlingar enligt lagen om valfrihetsystem (LOV) genomförs av socialnämnden.

Användarfokus och väl analyserade behov ska ligga till grund för all upphandling. Det är varje nämnds ansvar att kartlägga sina respektive behov, kravställning av efterfrågad vara/tjänst samt ha viss kunskap om marknaden.

Rättssäkerhet

All inköps- och upphandlingsverksamhet ska följa gällande lagar om offentlig upphandling. Utöver gällande rätt ska interna styrdokument, regler och riktlinjer alltid efterföljas.

Kommunen ska vara öppen och transparent i upphandlingsprocessen för att upprätthålla hög trovärdighet hos leverantörerna.

Upphandlingar och avrop ska hanteras på ett professionellt sätt och ska utföras av personer som har kompetens inom området.

Samverkan

Det är verksamheternas ansvar att se till att samverkan sker i de upphandlingar där egen personal berörs.

Samordnad upphandling

Kommunen ska eftersträva att teckna kommungemensamma avtal i de fall behov kan finnas hos flera nämnder.

Kommunen ska samarbeta med sina helägda bolag i så stor utsträckning som möjligt.

Kommunen ska samarbeta med andra kommuner och landsting när behov föreligger, ex Uppsam.

Kommunen ska använda sig av inköpscentraler såsom exempelvis Adda Inköpscentral (vid större nationella samordnade upphandlingar), Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet (vid IT-upphandlingar).

Upphandlingschefen beslutar om deltagande i samordnade upphandlingar. Verksamheterna ska bidra med kunskap om krav och önskemål.

Avtalstrohet

Kommunens anställda är skyldiga att känna till och använda gällande avtal för att säkerställa hög avtalstrohet. Direktupphandling får inte göras på sådant som redan omfattas av existerande avtal. Varje chef ansvarar för att ingångna avtal följs och att avrop/beställningar görs i enlighet med kommunens rutiner.

Avtalsuppföljning

En systematisk uppföljning av ingångna avtal säkerställer att kvaliteten och priset på varan/tjänsten håller avtalad nivå, att skattemedel används på bästa möjliga sätt samt att relationen mellan köpare och leverantörer är affärsmässig.

Alla nämnder ansvarar för avtalsuppföljning av sina egna ramavtal/kontrakt samt avrop från ramavtal och förlängningar av dessa. Kommunens upphandlingsenhet ansvarar för avtalsuppföljning av kommungemensamma ramavtal/kontrakt och förlängning av dessa.

På förekommen anledning kan det finnas skäl att upphandlingsenheten medverkar i särskilda avtalsuppföljningar av verksamhetsspecifika avtal.

Upphandlingssekretess

Absolut sekretess gäller som huvudregel fram till dess att den upphandlande myndigheten eller enheten har fattat beslut om att tilldela kontraktet till en leverantör eller att avbryta upphandlingen. Det betyder att den upphandlande myndigheten inte får lämna ut några uppgifter om anbud under själva upphandlingsprocessen till någon annan än den som lämnat uppgiften.

När tilldelningsbeslutet har fattats är huvudregeln att anbud, protokoll och beslut i upphandlingen blir offentliga. Bara i de särskilda situationer som framgår av offentlighets- och sekretesslagen får den upphandlande myndigheten fortsätta att sekretessbelägga uppgifterna.

Direktupphandling

Se kommunens Riktlinjer för direktupphandling.

Effektiv konkurrensutsättning

Kommunens annonserade upphandlingar publiceras i den nationella avtalsdatabasen Mercell Tendsign. Upphandlingsannonserna finns även på kommunens webbplats, vilket gör det lätt för lokala leverantörer att bevaka pågående upphandlingar.

I syfte att möjliggöra för mindre företag att delta i upphandlingen ska möjligheten att dela upp större upphandlingar alltid övervägas. Om det är ekonomiskt och kvalitetsmässigt försvarbart ska större upphandlingar delas upp.

Agenda 2030

Agenda 2030 är en agenda för förändring mot ett hållbart samhälle som innehåller 17 globala mål för en hållbar utveckling. Knivstas Kommunfullmäktige har beslutat att arbeta aktivt för att uppfylla de globala målen vilket innebär att Agenda 2030 är en del av kommunens styr- och ledningssystem och därigenom genomsyrar alla kommunens verksamheter.

Upphandling ska verka som ett styrmedel för att nå de globala målen. För att främja detta ska kommunen överväga vilka krav kopplade till hållbarhet som kan ställas i upphandlingen. Kommunen ska sträva efter att i alla upphandlingar ställa så långtgående krav som möjligt. Med hållbarhet avses miljömässig hållbarhet, ekonomisk hållbarhet och social hållbarhet.

Kommunens upphandlade leverantörer ska bidra till att kommunens miljö- och klimatmål uppnås liksom de nationella miljömålen. I kommunens upphandlingar ska alltid klimatet beaktas. En bedömning ska genomföras gällande vilka specifika klimatkrav som är relevanta att ställa utifrån upphandlingsobjektet.

I upphandlingar som kommunen genomför ska även beakta miljön, människors hälsa, djuromsorg samt sociala och arbetsrättsliga aspekter, när det är relevant med hänsyn till upphandlingens syfte. Sociala villkor i upphandlingar kan exempelvis vara lika möjligheter och rättigheter för kvinnor och män, sysselsättningsmöjligheter, social integration, rättvis handel och arbetstagares rättigheter. De leverantörer kommunen ingår avtal med ska även fullgöra sina skyldigheter avseende skatter och socialförsäkringsavgifter.

Enligt upphandlingslagstiftningen är upphandlade myndigheter och enheter skyldiga att ställa arbetsrättsliga villkor om lön, semester och arbetstid i nivå med kollektivavtal om det är behövligt och det går att fastställa arbetsrättsliga villkor. Skyldigheten gäller vid upphandling av varor, tjänster, byggtreprenader samt koncessioner som uppgår till minst de tröskelvärden som gäller enligt respektive lag.

Som stöd i arbetet med Agenda 2030 och hållbar upphandling ska nationella vägledningarna och kriterier¹ för olika varor, tjänster och entreprenader användas för att ställa krav på miljömässig hållbarhet, ekonomisk hållbarhet och social hållbarhet.

Vid upphandling av livsmedel ska miljökrav och krav på social hänsyn ställas i enlighet med kommunens riktlinjer för upphandling av livsmedel.

Dokumentation, diarieföring och utlämnande av handlingar

Begäran om utlämnande av inkomna anbud eller andra handlingar i ett ärende hanteras av kommunens registratorer. Huvudprincipen är att alla handlingar är offentliga då upphandlingen är avslutad. Sekretessbeläggning ska tillämpas restriktivt enligt gällande sekretesslagstiftning.

Mångfald och konkurrens

Knivsta kommun har en viktig roll i att stimulera företagsklimatet i kommunen. Kommunen ska underlätta för det lokala näringslivet att delta i kommunens upphandlingar. Dialog ska som huvudregel alltid ske med leverantörer före, under och efter en upphandling.

En ambition med kommunens upphandling är att underlätta för små, medelstora och nyetablerade företag att delta som anbudsgivare. Kommunen ska i upprättandet av upphandlingsunderlag där så är möjligt dela in upphandlingen i områden, kategorier, produktgrupper, eller motsvarande.

Avtalsdatabas

Kommunövergripande avtal, avtal som löper under en längre period och avtal av allmänt intresse och högre värde ska publiceras i kommunens avtalsdatabas och finnas tillgänglig på Navet.

Genom att registrera avtalet i avtalsdatabasen finns det möjlighet att få stöd med automatiska påminnelser då det är dags för t ex uppföljningsaktivitet och avtalsförlängningar.

Det är den avtalsansvarige avgör om avtalet ska vara tillgängligt i avtalsdatabasen på Navet eller inte.

Om ni behöver hjälp att publicera avtal i avtalsdatabasen, hör av er till upphandling@knivsta.se.

¹ Ett exempel kan vara upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier.